

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

за освітньою програмою

«Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«ОЦІНКА СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПИ»**

Виконавець:

студент ФМЕ, гр. 43М

Оверін Владислав Сергійович _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Тарасевич Наталія Володимирівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи полягає у необхідності вивчення та розуміння поточної проблемної ситуації у зовнішній торгівлі України з країнами Європи і обґрунтуванні її значущості для національної та світової економіки. У сучасному світі, де глобалізація та міжнародна торгівля відіграють важливу роль у економічному розвитку країн, зміна умов та викликів, пов'язаних зі зовнішньою торгівлею, має великий вплив на економічні процеси. Україна, як країна, що розвивається та має амбітні плани щодо інтеграції з Європейським Союзом, потребує детального аналізу та розуміння факторів, що впливають на зовнішньоекономічну діяльність з країнами Європи.

Незважаючи на наявні дослідження в галузі зовнішньої торгівлі, вивчення специфічних аспектів торговельних відносин України з країнами Європи є актуальним завданням, оскільки практичні аспекти цих відносин зазнають постійних змін і потребують аналізу з урахуванням сучасних економічних і політичних факторів.

Стан розробки обраної теми дослідження вказує на необхідність подальшого вивчення і аналізу. Хоча існують публікації та дослідження, присвячені торговельним відносинам між Україною та Європейським Союзом, проте зростання геополітичних викликів, зміна умов торгівлі, введення нових тарифних бар'єрів, а також вплив глобальних економічних тенденцій потребують оновлення знань та вивчення актуальних аспектів. Таким чином, дослідження актуальної теми про перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з країнами Європи є важливим, оскільки воно сприятиме розумінню складних економічних процесів та наданню рекомендацій щодо покращення торговельних відносин, розширення ринків збуту та забезпечення стійкого розвитку України в контексті світової економіки.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз зовнішньоекономічних відносин України з країнами Європи та визначення перспектив розвитку зовнішньої торгівлі.

Задачі кваліфікаційної роботи включають- дослідження теоретичних аспектів зовнішньої торгівлі, аналіз зовнішньоекономічної діяльності України з країнами Європи та визначення перспектив її розвитку на основі економічних та політичних факторів. (пункти плану)

Об'єктом кваліфікаційної роботи є зовнішня торгівля України з країнами Європи, а предметом - аналіз стану та перспектив розвитку цих відносин.

Предметом кваліфікаційної роботи є методи дослідження, що використовуються в наукових дослідженнях. Оскільки методи дослідження є ключовим елементом наукових досліджень, їхнє вивчення та розвиток має велике значення для розуміння та покращення якості науки. У цьому дослідженні будуть проаналізовані різноманітні методи дослідження та їхні переваги та недоліки, а також досліджені можливості їх використання для досягнення наукових результатів.

Методи дослідження, які будуть використані у даній дипломній роботі, дозволять ретельно вивчити та проаналізувати актуальну тему про перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з країнами Європи. Застосування відповідних методологічних підходів дозволить суттєво збільшити рівень розуміння проблемної ситуації та виявити фактори, які впливають на цю торговельну діяльність. У рамках даного дослідження будуть використані наукові методи, такі як аналіз статистичних даних, огляд літератури та наукових джерел, порівняльний аналіз, економетричні моделі, аналогія. Ці методи дозволять отримати об'єктивну інформацію про стан зовнішньої торгівлі України з країнами Європи, виявити тенденції та прогнозувати перспективи розвитку.

Інформаційна база кваліфікаційної роботи включає наукові джерела та публікації, що стосуються зовнішньої торгівлі, аналізу економіки та

політики країн Європи, а також статистичні дані про зовнішньоекономічну діяльність України та країн Європи. До наукових джерел увійшли праці вітчизняних та зарубіжних експертів з питань зовнішньої торгівлі та економічної інтеграції, зокрема з питань міжнародної економіки, міжнародних відносин, теорії економічного зростання, торгівельної політики та інших відповідних наукових дисциплін. Також для проведення дослідження були використані статистичні дані, надані міжнародними та національними організаціями, такими як Всесвітня організація торгівлі (ВОТ), Євростат, Державна митна служба України, Міністерство економічного розвитку та торгівлі України та інші. Ці дані дозволили провести аналіз зовнішньоекономічної діяльності України та країн Європи, відобразити її основні тенденції, прогнозувати перспективи розвитку торгівельних відносин між Україною та країнами Європи.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (61 найменування). Загальний обсяг роботи становить 92 сторінку. Основний зміст викладено на 84 сторінках. Робота містить 9 таблиць та 8 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти зовнішньої торгівлі України з країнами Європи**» було досліджено значення зовнішньої торгівлі для економіки країни. Визначені виклики та можливості міжнародної торгівлі. Проаналізована торговельна політика ЄС в умовах глобалізації.

У другому розділі «**Практичні аспекти зовнішньоекономічної діяльності України з країнами Європи**» були досліджені зовнішньоторговельні відносини України з країнами Європи. Проаналізована динаміка обсягів торгівлі України з країнами Європи. Проаналізований рівень лібералізації зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС.

У третьому розділі «Перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з країнами Європи» проаналізовані перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з країнами Європи. Досліджений потенціал українського експорту на європейські ринки. Визначені основні напрямки політики держави щодо розвитку зовнішньої торгівлі з країнами Європи.

ВИСНОВКИ

Таким чином, після проведення дослідження теоретичних основ функціонування, стану та перспектив розвитку зовнішньої торгівлі України з країнами Європи, можна зробити наступні висновки:

1. У ході здійсненого дослідження були розглянуті теорії, які пояснюють світову торгівлю. Існує 6 економічних теорій в рамках права міжнародної торгівлі, а саме: Меркантилізм, Абсолютна перевага у витратах, Теорія переваг порівняльних витрат, Теорія Хекшера-Оліна, Національна конкурентна теорія та Теорія життєвого циклу продукту, які в свою чергу поділяються на чотири категорії: Меркантилістська теорія торгівлі, Класична теорія торгівлі, Сучасна теорія торгівлі, Нові теорії торгівлі.

2. Зовнішня торгівля є важливою складовою частиною економіки країни, яка має як позитивний, так і негативний вплив на економіку. З одного боку, зовнішня торгівля дозволяє країні збільшувати експорт, що допомагає залучати валютні кошти, необхідні для розвитку економіки та підтримки соціальних програм. В разі несприятливих змін на міжнародному ринку може виникнути ситуація, коли ціни на експортні товари знижуються, а ціни на імпорتنі товари зростають, що може призвести до погіршення торговельного балансу країни та зниження доходів.

3. В результаті проведеного дослідження було виявлено, що зовнішня торгівля має складний вплив на економіку країни. Важливою є належна організація зовнішньої торгівлі та підтримка відповідних державних політик, що сприятимуть максимізації позитивних наслідків та зменшенню негативного впливу.

4. В процесі проведення дослідження виявлено, що міжнародна торгівля має безліч позитивних впливів на економіку країни, забезпечуючи її стабільний розвиток та підвищення життєвого рівня населення. До інших переваг міжнародної торгівлі можна віднести збільшення інвестицій та перетік капіталу в економіку країни, зменшення ризику ділових операцій завдяки міжнародним договорам та угодам, сприяння технологічному прогресу та зміцненню міжнародних зв'язків.

Важливо забезпечити баланс між залежністю від експорту та ризиками, пов'язаними з ним, а також забезпечити екологічну стійкість промислового виробництва та транспортування товарів.

5. В ході розробки дослідження щодо Нової стратегії ЄС- "торгівля для всіх" було визначено, що вона враховує критику і зосереджується на тому, щоб зробити торговельну політику більш ефективною, прозорою та ціннісно-орієнтованою. Відповідно до цієї стратегії, ЄС продовжує поточні торговельні переговори з новою силою і розпочав нові торговельні та інвестиційні переговори.

6. В рамках своєї торговельної політики ЄС також прагне збільшити міжнародні інвестиційні потоки (як в ЄС, так і з ЄС), оскільки інвестиції, як правило, сприяють економічному зростанню і конкурентоспроможності. Тому він часто включає інвестиційні розділи до своїх угод про вільну торгівлю або веде переговори з третіми країнами.

7. Підписання угоди про Асоціацію України з ЄС, включаючи її економічну частину у червні 2014 року, є значною подією для України. Ця подія відкрила нову сторінку в історії українських відносин з країнами Європейського союзу та започаткувала новий етап розвитку країни. Підписання цієї угоди стало визначальним моментом в економічних відносинах України з ЄС. Цей історичний крок заклав новий фундамент для проведення економічної політики, спрямованої на створення сприятливих умов для розвитку національної економіки.

8. Загалом, з 2012 по 2022 рік, експорт України зріс з 68,8 млрд доларів США до 44,1 млрд доларів США, що свідчить про зниження виробництва та зменшення конкурентоспроможності українських товарів на світовому ринку. Імпорт також зменшився з 84,7 млрд доларів США у 2012 році до 55,3 млрд доларів США у 2022 році, але це може бути пов'язано зі зменшенням попиту на імпортовані товари через економічну кризу та обмеження введені у зв'язку з COVID-19. Загалом, Україна має потенціал для розвитку своєї зовнішньої торгівлі, враховуючи її географічне положення та наявність природних ресурсів. Проте, для досягнення позитивного торговельного балансу необхідно розвивати внутрішній ринок та підвищувати конкурентоспроможність українських товарів. Також важливо залучати інвестиції для модернізації виробництва та підвищення якості товарів.

9. Експорт послуг є важливою складовою економічного розвитку України та має великий потенціал для подальшого зростання. Залучення іноземних інвестицій, підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняних послуг та розвиток інфраструктури та електронної комерції є важливими чинниками для забезпечення успіху в цій галузі.

10. Імпорт з країн-членів ЄС зростає з року в рік, і це може мати як позитивні, так і негативні наслідки для української економіки. З одного боку, імпорт може забезпечити Україні доступ до якісних та конкурентоспроможних продуктів, які можуть бути корисними для розвитку внутрішнього ринку та підвищення життєвого рівня населення. З іншого боку, занадто великий імпорт може призвести до деіндустріалізації країни та зниження конкурентоспроможності внутрішніх виробників.

Таким чином, взаємовідносини України та Європейського Союзу в галузі зовнішньої торгівлі є важливим фактором для розвитку української економіки та забезпечення доступу до світових ринків. Розвиток взаємної торгівлі товарами між Україною та ЄС може бути корисним для обох сторін та сприяти зміцненню партнерства та співпраці між ними.

11. Зростання взаємообміну послугами між Україною та країнами-членами ЄС свідчить про поступове зближення та поглиблення співпраці в галузі економіки та торгівлі. Розвиток взаємної торгівлі послугами має важливе значення для розвитку української економіки та забезпечення доступу до світових ринків. Також він сприяє зміцненню партнерства та співпраці між Україною та ЄС. При дослідженні динаміки торгівлі між Україною та ЄС помітно стійкий тенденційний ріст взаємних товарооборотів, що свідчить про значні зміни в економічному розвитку країни. Україна швидко переорієнтовує свій експортний потік на Європу, що сприяє структурній зміні торгівлі та її розширенню в цьому напрямку. Яскрава тенденція до збільшення товарообороту з країнами ЄС спостерігається з 2012 року. У той же час, частка товарообороту з країнами СНД зменшується, проте залишається достатньо високою у загальній картині.

12. Проведений порівняльний аналіз структурних змін у торгівлі між Україною та ЄС за 2012 та 2021 роки виявив певні тенденції у торгівельній спеціалізації України в Європейському співтоваристві. За цей період спостерігалось збільшення частки продукції сільського, рибного та лісового господарства в експортних торгівельних напрямках. Наприклад, структурний приріст експорту цієї продукції зріс на 42% у 2021 році в порівнянні з 2012, що свідчить про зростання динаміки експортної позиції в цьому секторі. Ці дані дають підстави для прогнозування майбутньої торгівельної спеціалізації України в Європейському співтоваристві.

13. Сучасні зовнішньоторговельні відносини між Україною та ЄС розвиваються в умовах набуття чинності Угоди про асоціацію. Відповідно до її положень, сторони взяли на себе зобов'язання скасувати більшість ввізних мит у двосторонній торгівлі протягом перехідного періоду, який триватиме сім років (до 2023 року) та десять років для України (до 2026 року). Наприкінці 10-річного перехідного періоду Україна збереже залишковий

рівень ввізного мита на 8,7% сільськогосподарської продукції, що в кінцевому підсумку дасть їй дещо вищий рівень тарифного захисту.

14. Зміни у тарифному регулюванні двосторонньої торгівлі між Україною та ЄС безпосередньо вплинули на динаміку потоків товарів та послуг між ними. Частка країн ЄС у зовнішньоторговельному обороті України зросла з 37,5% у 2015 році до 39,7% у 2016 році та до 39,2% у першому кварталі 2017 року. При цьому зберігається тенденція до скорочення розриву між експортними та імпорнтними поставками - коефіцієнт покриття імпорту експортом збільшився з 0,67 у 2013 році до 0,88 у 2015 році та до 0,91 у першому кварталі 2017 року. У структурі експорту українських товарів до ЄС переважають залізо (22,9%), зернові культури, (11,2%), електротехнічне обладнання (9,2%); натомість імпорт товарів з ЄС до України є значною мірою диверсифікованим з домінуванням транспортних засобів, обладнання та хімічної продукції.

15. На шляху розвитку зовнішньоекономічних відносин України з країнами ЄС існують перешкоди, які обмежують економічний потенціал сторін. Присутні тарифні та нетарифні бар'єри у торгівлі між Україною та ЄС. Зокрема, ЄС застосовує тарифні квоти на 36 груп сільськогосподарських товарів і митні ставки, які нижчі за бар'єрний рівень. Важливо відмітити, що обмеження на експорт сільськогосподарської сировини через тарифні квоти не є стратегічною перешкодою для розвитку торговельно-економічних відносин з ЄС, але ускладнює досягнення короткострокових цілей переорієнтації виробників на ринки Євразійського економічного союзу.

16. Поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі є обширною торговельною угодою між Україною та Європейським Союзом, що входить до Угоди про асоціацію. Її основна мета полягає у зменшенні та скасуванні тарифів, що застосовуються обома сторонами до товарів, у вільному доступі до ринку послуг та у вирівнюванні українських бізнес-правил і регуляцій відповідно до норм ЄС. Це сприяє вільному руху товарів і послуг між

Україною та ЄС, а також забезпечує недискримінаційне ставлення до компаній, товарів і послуг на обох територіях.

17. Проведений аналіз показав, що ситуація з торгівлею між Україною та ЄС має складний характер. Попри зростання експорту до країн ЄС, структура експорту залишається переважно сировинною й низькотехнологічною, що створює ризики через цінові та кон'юнктурні коливання. Зниження ввізних мит з ЄС не суттєво змінило структуру зовнішньої торгівлі: Україна експортує сировину, а імпортує високотехнологічні товари від ЄС. Негативне сальдо в торгівлі за більшістю товарних груп продовжує створювати проблеми для платіжного балансу та економічного зростання.

18. Аналіз світового ринку сільськогосподарської продукції показав, що ринок є нестабільним, мінливим, що спонукає керівництво українських сільськогосподарських підприємств розширювати зовнішньоекономічну діяльність, шукати нових покупців у нових країнах, щоб мінімізувати ризик втрати ринків збуту.

АНОТАЦІЯ

Оверін В. С., «Оцінка стану та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з країнами Європи». Кваліфікаційна на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6.05051 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка».-Одеський національний економічний університет.-Одеса,2023р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є зовнішня торгівля України з країнами Європи.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти зовнішньої торгівлі країни, визначаються виклики та можливості міжнародної торгівлі та торговельна політика ЄС в умовах глобалізації.

Проаналізовано складові зовнішньоторговельних відносин України з країнами Європи. Проведено аналіз чинників лібералізації зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС відповідно до положень поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі.

Запропоновано шляхи розвитку зовнішньої торгівлі України з країнами Європи на основі ПВЗВТ. Визначено основні напрямки політики держави щодо розвитку зовнішньої торгівлі з країнами Європи.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, міжнародні відносини, міжнародна торгівля, торговельна політика, динаміка обсягів торгівлі, товарна структура.

ANNOTATION

Overin V. S., "Assessment of the state and prospects of development of foreign trade of Ukraine with European countries". Qualifying for a bachelor's degree in specialty 6.05051 "International Economic Relations" under the educational program "International Economics."- Odesa National Economic University, Odesa, 2023.

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of research is Ukraine's foreign trade with European countries.

The paper examines theoretical aspects of the country's foreign trade, identifies challenges and opportunities for international trade and EU trade policy in the context of globalization.

The components of Ukraine's foreign trade relations with European countries are analyzed. The factors of liberalization of foreign trade between Ukraine and the EU in accordance with the provisions of the Deep and Comprehensive Free Trade Area are analyzed.

The ways of development of Ukraine's foreign trade with European countries on the basis of the DCFTA are proposed. The main directions of the state policy on the development of foreign trade with European countries are determined.

Keywords: foreign trade, exports, imports, international relations, international trade, trade policy, dynamics of trade volumes, commodity structure.